

TERUGBLIK

OUDESTE GESCHIEDENIS VAN HET GOOI Verslag van de ledenavond op 24 april 1991

Op 24 april hield de neerlandicus de heer A. Brandenburg, docent aan het I.V.N., een lezing over de oudste geschiedenis van het Gooi. Gewapend met een overheadprojector leidde de spreker zijn gehoor langs zo'n slordige zes miljard jaar geschiedenis.

Hij begon met een indeling van bovengenoemde perioden in tijdvakken. Volstrekt oninteressante (voor het Gooi) perioden als het Eozoïcum en Paleozoïcum liet hij buiten beschouwing. Ditzelfde geldt ook voor de Krijtperiode, waarin Nederland onder de zeespiegel lag. In deze periode waren rivieren als de Rijn, Maas, Schelde en Eems verantwoordelijk voor afzettingen, waardoor hier een delta ontstond. Van bewoning was nog geen sprake. Pas in het Holoceen vinden we in het Gooi sporen van de eerste bewoners.

Door de ijstijden waren er 'plooien' in het landschap ontstaan. Het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug zijn zulke plooien. In de vierde ijstijd (Würm, 120.000-10.000 v. Chr.) bleef het ijs 'steken' in Sleeswijk-Holstein. Nederland had te lijden onder een bitterkoud klimaat, waarin veel sneeuw- en zandstormen voorkwamen. Deze stormen waren er de oorzaak van dat grote hoeveelheden zand opgestuwd werd. In deze periode zou de Lange Heul zijn ontstaan.

In het Neolithicum (Jonge Steentijd) verschijnen de eerste permanente nederzettingen en daarmee de eerste vormen van gevestigde landbouw en veeteelt. Resten van culturen uit zulke vroege perioden zijn te aanschouwen op de heide rond Hilversum. Zowel op de Zuider- en Westerheide alsmede op de Hoorneboeg zijn grafheuvels te vinden. In de bossages bij de Erfgooiersstraat vindt men de zg. 'Celtic fields' en ook de doodwegen, die naar het St. Janskerkhof voeren, zijn nog op de hei aanwezig.

Vervolgens besteedde de spreker aandacht aan de oorsprong en betekenis van Gooise plaatsnamen. Prof. Blok had in zijn lezing op 18 januari 1989 voor AP en de AWN uitgebreid bij

dit onderwerp stilgestaan. Hierin was hij nogal voorzichtig geweest met het geven van verklaringen. De heer Brandenburg was wat minder terughoudend. Zo wist de spreker b.v. een verklaring te geven voor de naam Bussum, terwijl Blok niet zeker was van de oorsprong van de naam en zich derhalve niet aan een verklaring waagde. Het betoog werd visueel ondersteund door een aantal kaarten. De met legenden doorspekte lezing werd door de aanwezigen bijzonder gewaardeerd.

OUDESTE GESCHIEDENIS VAN HET GOOI Verslag van de excursie op 27 april 1991

Op een zonnige zaterdagochtend verzamelden zeventien leden van AP zich op de hoek J. van Campenlaan/Erfgooiersstraat om onder leiding van de heer Brandenburg een tocht van twee uur te maken over de hei. Het startpunt was de plaquette aan de Erfgooiersstraat, die betrekking heeft op een grafheuvel tien meter verderop en die zou dateren uit de late Klokbekercultuur. Vervolgens liepen wij naar één van de 'Celtic fields'. Zo op het eerste gezicht was het een gewone opening in het bos.

De interdisciplinaire aanpak van onze gids (hij verhaalde niet alleen over archeologie, maar spreidde tevens een gedegen kennis over de flora en fauna ten toon) viel in goede aarde bij zijn gehoor. Wij kruisten doodwegen en een aantal grafheuvels, bezochten de Aardjesberg en zagen de banscheiding van 1428. Tevens werden wij onderhouden over vossen, vogels, de voortwoekerende Amerikaanse vogelkers, het nut van omgevallen bomen voor schimmels en andere organismen en meer van zulke interessante wetenswaardigheden, die een argeloze wandelaar al snel over het hoofd ziet. Deze natuurhistorische excursie was dan ook zeer de moeite waard.

W.J.D.

Leden van 'Albertus Perk' tijdens de rondwandeling op de Westerheide op zaterdag 27 april 1991 luisteren naar de uitleg van de heer Brandenburg (foto: CvA).

ZONNESTRAAL: WEGWERPGEBOUWEN BEWAREN VOOR DE EEUWIGHEID

Verslag van de ledenavond van 22 mei 1991

Voor 75 toehoorders hield Ir. Wessel de Jonge uit Rotterdam op deze avond een lezing over de bouwkundige aspecten van de mogelijke restauratie van Zonnestraal. Een onderwerp dat hem na aan het hart ligt. Immers, al in zijn studietijd hield hij zich met het werk van Duiker en het Nieuwe Bouwen bezig. Dit was aanleiding voor de Rijksdienst voor de Monumentenzorg om hem samen met Prof. Henket een onderzoek te laten doen naar de restauratiemogelijkheden van Zonnestraal en met name die van het Dreselhuyspaviljoen. Momenteel is De Jonge bezig in opdracht van het FNV bepaalde voorstellen voor restauratie nader te onderzoeken.

Bij het begin van de lezing meende de inleider zijn gehoor te moeten waarschuwen voor de vaktechnische taal die hij soms zou moeten gebruiken. Dat bleek reuze mee te vallen. En getuige de aandacht en de aard van de vragen die na afloop werden gesteld bleek de dialoog zeer goed te zijn ontvangen. In die vragen werd het De Jonge soms niet gemakkelijk gemaakt. Het was met name duidelijk dat hij ten aanzien van de mogelijke restauratie van Zonnestraal meer wist dan hij om politieke en financiële redenen

kon en wilde vertellen. Dit om het restauratieproject zelf niet in gevaar te brengen. Omdat het hier gaat om de restauratie van misschien wel het belangrijkste cultuurmonument dat Hilversum rijk is, konden de toehoorders daar begrip voor opbrengen.

Op de inhoud van de naar mijn oordeel voortreffelijke en uiterst boeiende lezing wil ik hier niet ingaan. Met De Jonge werd overeengekomen dat een ruime samenvatting van de lezing in de vorm van een artikel in EP zou worden opgenomen. U treft het elders in dit nummer aan.

J.E.L

EXCURSIE ZONNESTRAAL

Verslag van de rondleiding op zaterdag 25 mei 1991

De inspirerende lezing van Wessel de Jonge enkele dagen daarvoor in combinatie met mooi weer deed niet minder dan 70 mensen besluiten aan de excursie op Zonnestraal mee te doen. Gelukkig was op een zo grote deelname gerekend. Na een hartelijke ontvangst met koffie in de meditatie-recreatiezaal Jan van Zutphen, werd de groep gesplitst voor de rondleiding.

Jan Schriever, beheerder van het historisch archief van Zonnestraal en architect Henk Dirx verzorgden de rondleiding. Beide heren wonen

op het terrein van Zonnestraal en u kent ze inmiddels enigszins door de artikelen die ze over Zonnestraal in de laatste nummers van EP schreven.

Het werd een boeiende ervaring. Doordat het ziekenhuis juist de week ervoor was verhuisd hadden we toegang tot gebouwen die tot voor kort niet te bezichtigen waren. De desolate toestand van het Dresselhuyspaviljoen biedt op het eerste gezicht geen vrolijke aanblik. Het gebouw staat er nog wel maar omdat de betonnen draagconstructie in feite bezweken is, hangt het gebouw alleen nog 'van gewoonte' aan elkaar. Ondanks dat durfden de bezoekers bijna allen nog de trappen te beklimmen die naar het -ook niet meer zo veilige- dak leidden.

We waren in de lezing al vertrouwd geraakt met begrippen als 'skeletbouw', 'minimalisatie van de constructie' en 'het gebouw als functie van het materiaal'. Maar pas in en rond de gebouwen begin je goed te begrijpen hoe revolutionair de opvattingen van Duiker en zijn constructeur Wiebenga wel waren. Met name in het Dresselhuyspaviljoen kon de tand des tijds zo stevig doorknagen dat de minimale, bijna ijle constructies goed zichtbaar zijn geworden. Dat levert soms een ruïneuze aanblik op; stalen pui-

en die door corrosie zo zijn uitgezet dat ze letterlijk uit hun voegen zijn gebarsten, de minimale bewapening van zeer dunne wandjes die bloot is komen te liggen. Maar gek genoeg is het bij nadere beschouwing een ruïne van ongekende schoonheid. Dat deed een aantal excursiegangers verzuchten dat als een bevredigende restauratie niet mogelijk is dit gebouw maar op een natuurlijke wijze ter ziele moet gaan.

Andere onderdelen van het Zonnestraal-complex, het hoofdgebouw, het dienstbodemhuis De Koepel en de Werkplaatsen werden ook bezichtigd. Deze gebouwen zijn relatief gezien nog in goede staat al is er hier en daar veel van het oorspronkelijke concept verloren gegaan door latere aanpassingen en verbouwingen. Alleen het ronde dienstbodemhuis is nog weinig aangetast en een prachtig voorbeeld van economisch ruimtegebruik.

Het is mij gebleken dat de deelnemers zeer grote waardering hadden voor het initiatief van AP om deze excursie te organiseren. Die waardering speel ik graag door naar onze voortreffelijke en deskundige rondleiders, de heren Henk Dirx en Jan Schriever.

J.E.L.

Enkele deelnemers aan de excursie op 25 mei 1991 bekijken een boshutje op het terrein van Zonnestraal waar de sterkste patiënten optimaal van licht en lucht konden profiteren (foto: JEL)